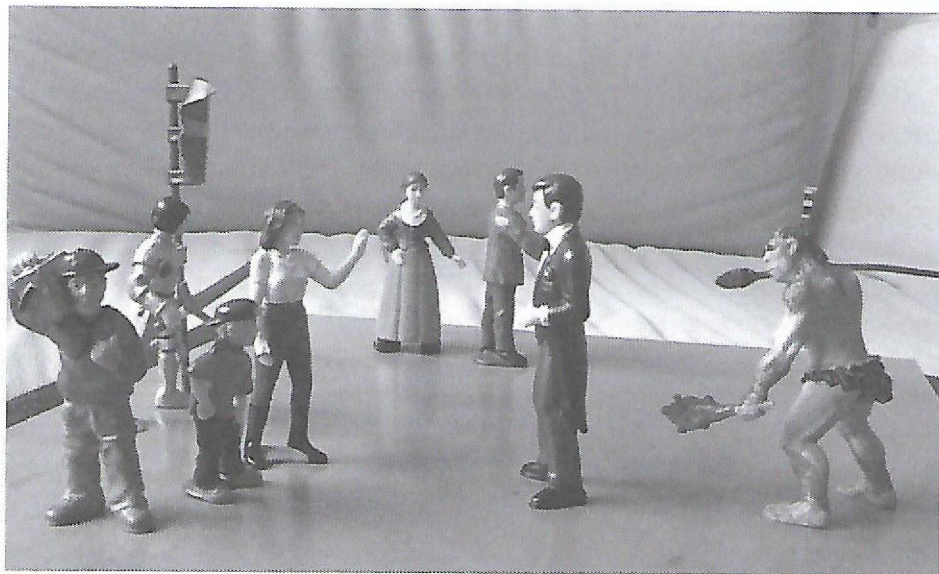


**Roger Schallerrel
a monodrámáról
Előkongresszus
2018. április 25-26.**

Rendezői interjú a monodrámában

A „Rendezői interjú a monodrámában” címmel Roger Schaller svájci pszichológus, pszicho-terapeuta, pszicho-dráma vezető, szupervízor és kiképző tartott kétnapos workshopot az áprilisi egyesületi kongresszus előtt.

Huszonegyen voltunk ezen a workshopon. Bemutatkozásképpen Roger műanyag emberfigurákból rakta ki saját szerepeit. A büszke svájcit, a szégyenkező svájcit, a férjet, az elvált férfit, az apát, nagyapát, a terapeutát, a hegyeket járó turistát, a könyvíró. Már az első percekben megjelent a terem közepén egy asztalszínpad.



Bemutatta, sőt az egyesület könyvtárának át is adta eddig megjelent könyveinek egy-egy példányát¹, így azok is hozzáférhetnek, akik nem tudtak elmenni a workshopra. Majd elmaradt a „kötelező” névvel való bemutatkozás, és inkább szociometrikus beállításokkal próbálta felmérni, és igyekeztünk mi is meglátni, kikkel is vagyunk együtt. Szakmák szerint kellett (volna) beállnunk, de annyi külön bolygó és metszethalmaz volt, hogy nem sikerült egy igazán áttekinthető alakzatot

létrehozunk. Az életkor szerinti beállásnál rögtön szét is választott minket négy csoportra, és a legfiatalabbaknak a legtapasztaltabbakkal kellett egy csoportot alkotniuk és a pszichodráma lényegét egy rövid játékban bemutatni. Nem kis fejtörést okozott a gyakorlott drámavezetőknek, hogy hogyan is jelenítsék meg ezt egy rövid jelenetben. A megbeszéléteket és az elképzeléseket jócskán felülírta a spontaneitás. A bemutatójukban világosan kirajzolódott, és Roger ehhez a momentumhoz kanyarodott vissza többször is a két nap alatt, amikor a monodramatikus eszközökről beszélt, hogy a pszichodrámaiban a vezető a csoport szélén áll, és onnan figyeli a csoportban zajló folyamatokat.

A másik két csoport azt a feladatot kapta, hogy a monodrámaüléseket mutassák be. Az első csoport, ahol én is voltam, egy klienskapcsolatot mutatott be, ahol a kliens problémái hatalmas táskák és batyuk formájában kikerülnek az asztalra, és a vezetővel együtt szemlélik azokat. A másik csoport – ahogy Roger nevetve mondta –, olyan volt első ránézésre, mint egy vudu-szertartás. De csak első ránézésre volt olyan, mert valójában ők a monodrámaülés hatását jelenítették meg. Középen egy térdelő alak mozgó szoborként mutatta, hogy a figyelem a kliensről az asztalra tevődik át.

A két napnak nem volt előre megtervezett programja. Bár a szervezők is kértek ilyet Rogertől, ő mindig azt jelezte vissza, hogy intuitív módon alakítja a csoportfolyamatokat, és megérzi, hogy a csoport épp hol tart, illetve, hogy neki személyesen milyen igényei vannak, mi az, amit meg szeretne mutatni, el szeretne mondani. Ez ahhoz is vezetett, hogy a címben meghirdetett „rendezői interjú” technikájával fokozatosan találkoztunk.

Az első ilyen alkalommal Roger megkérdezte, ki hozná be a saját személyes problémáját, amin keresztül megmutathatja, hogyan is alkalmazza a rendezői beszélgetést. A bemutatott beszélgetésen keresztül láthattuk, ilyenkor a terápiai teret három részre, három színpadra osztja. Ezeknek csak képzeletben van határa, mégis szerepükben jelentősen elkülönülnek egymástól. A beszélgetés az első színpadon történik, ami az asztalszínpad mellett levő két szék. A beszélgetés legnagyobb része itt zajlik, itt kezdődik minden beszélgetés, és a lezárás is itt történik. A második színpad az érzések megjelenítésének a színpada, a testi szimuláció helyszíne. Amikor ezt a színpadot használja, feláll ő is és a kliens is, és megkéri a klienst, hogy mutassa meg azt az érzést, amiről az első színpadon beszélt. Elmondása szerint sokszor vezető fel ezt a részt úgy, hogy most egy kísérlet, vagy kipróbálási lehetőség fog következni.

¹Schaller, R. (2005): Wege, an sie ranzukommen. Selbstmanagement- und Psychodrama-Training mit gewaltbereiten Kindern und Jugendlichen. Weinheim: Juvent.

Schaller, R. (2006): Das grosse Rollenspiel-Buch. Grundtechniken, Anwendungsformen, Praxisbeispiele. Weinheim: Beltz.

Schaller, R. (2016): Stellen Sie sich vor, Sie sind...Das Ein-Personen-Rollenspiel in Beratung, Coaching und Therapie. Beltz.

Dumpert, H.D. & Schaller, R. (2017): Rollenspiel – Techniken der Verhaltenstherapie. Weinheim: Beltz.

Tapasztalata szerint ez hívogatóan hat még azokra a klienseire is, akik idegenkednek a megjelenítéstől. Ezt a testi megjelenítést még úgy is szokta kezdeményezni, mintha a kliens érzése szobor lenne egy múzeumban, és arra hívja őt, hogy az érzésének szobrát jelenítse meg. Fontos része ennek a színpadnak, hogy ő is beáll szerepcserében a megmutatott szoborba, hogy a kliens kívülről is rálásson magára, illetve az is előfordul a gyakorlatában, hogy ő mutatja meg elsőként, milyennek képzei el az adott érzést. A második színpadon csak nagyon rövid ideig vannak, egy-két percig. Az érzés testben való, pillanatig tartó megélése a lényeg, nem a kliens mély beleengedése az érzésébe. Annak nem is ad teret.

Ezután mindketten kilépnek ebből a színpadból, és átlépnek a harmadik színpadra. Ez az előző színpad szélén van. Egymás mellett állva megbeszélik, mit is láttak, mit is élt meg a kliens. Roger ebben a fázisban nagy hangsúlyt fektet a kognitív folyamatokra, ilyenkor teszi fel az értelmező kérdéseket (miért, hogyan, milyen, mikor, ki, mit), amelyek közös megválaszolása, válaszkeresése a kliens mentalizációs folyamatának a tere. Ez a színpad a gondolkozás, a közös gondolkozás helyszíne. A terapeuta itt kérdések formájában megfogalmazza a hipotéziseit, a kliens pedig pontosítja azokat, vagy épp ellenkezik velük, elveti azokat. Fontos, hogy a vezetőnek legyenek hipotézisei. Roger szerint, ha a kliens könnyedén játszik, majd rögtön egyetért a terapeutával, akkor gyanakodni lehet, hogy csak a terapeuta kedvéért, megfelelésből és nem valós belátásból, megélésből játszik, válaszol. Roger akkor érzi termékenynek és kreatívnak a rendezői beszélgetést, ha meg-megakad a megértés, és újra és újra rövid pontosítások zajlanak. Ezt az egymással beszélgetős, egyezkedős, gondolkozós részt az előzőleg megjelenített érzésre való rálátás határozza meg, de a dinamikáját a kommunikációs muzikalitás adja. Ezt a kifejezést a csecsemő és anya kölcsönös gügyögős dallamnyelvéből kölcsönözte Roger. A teljes megértés és a teljes egymásra hangolódás nonverbális nyelve ez. Optimális esetben ez jelenik meg a terapeuta és a kliens között is.

Az egyéni setting zárásaként újra visszatér a terapeuta és a kliens az első színpadra. Az az a hely, ahol a kliens biztonságban van, ahol kompetenssé válik. Ez a terápiás beszélgetés tere.

A két nap alatt többször felmerült a kérdés, hogy mi a különbség a csoportos pszichodráma és a monodráma között, illetve annak a kérdése, hogy mit szeretnénk átvenni a pszichodrámaából a monodrámaiba. Itt előjött, hogy a monodrámaüléseken nincs rámelegítés, hanem in medias res kezdődik. Ahogy a leírásom elején említett példában a csoportos pszichodrámaiban a vezető a csoport szélén áll, ezzel szemben a monodrámaüléseken a terapeuta társrendező. A terapeuta egész lényével a kliens mellett áll. De hasonlította gyurmához is a terapeuta szerepét. Képlékeny gyurmaként kell igazodnia, ráhangolódnia a kliensre. A csoportban felvetődött a kérdés, lehetséges-e katarzis a monodrámaiban. Itt tisztázni kellett a katarzis

fogalmát is. Roger szerint nincs katarzis, vagy csak nagyon nehezen lehetséges katarzis a monodrámában. Szerinte a katarzis a szimuláción belüli érzelmi megértés, a szimuláción belüli tudatosság. Ezt pedig a csoport váltja ki.

A bemutatott jelenetben láttuk, amikor Roger párhuzamosságot lát a kliens helyzete és a saját élete között, bátran mesél a kliensnek ezekről. Rákérdeztünk. Elmondta, ő valóban sokszor mesél magáról, mert ezt a megértés, a melléállás eszközének tekinti. De az évek alatt megtanulta ezt óvatosan kezelni, hisz akik hozzá jönnek, nem önszántukból jönnek, azért hogy az önismeretben fejlődjenek, hanem ki lett nekik osztva. Munkája során leginkább olyan fiatalokkal dolgozik, akiknek valamilyen közlekedési vétség miatt bevonták a jogosítványukat. Őket alapvetően kevésbé érdekli a terapeutájuk személyes élettörténeti háttere, vagy akár sokkolhatja is őket, ha megtudják az édesapja korai halálát, vagy a válásának egy-egy részletét.

Bár talán több idő volt tervezve a személyes gyakorlásra, az utolsó fél napon arra is sor került, hogy mind csoportosan, mind pedig párban kipróbáljuk a rendezői interjú alkalmazását. Izgalmas volt benne lenni.

A zárást inkább csak az idő szorítása adta, mint a téma lezárása. Összefoglalásként írtam ezt, de nem gondolom, hogy csak ennyi történt ezen a workshopon. Roger példájával élve: amikor különböző szurkolótábor emberei néznek egy focimeccset, akkor bár ugyanazt a meccset nézik, mégsem ugyanazt a meccset látják. Így teljesen természetesnek veszem, hogy bár a többi csoporttaggal ugyanazon a workshopon vettünk részt (még akkor is, ha talán ugyanannak a szurkolótábornak voltunk a drukkerai), mégsem ugyanazt éltük meg. Rendjén is van ez így.

És a zárás zárásaként mindenképp idehoznám, hogy számomra igen élvezetes volt Roger dialektusmentes német beszédét hallgatni, és Czigány László remek és nagyon pontos tolmácsolásában gyönyörködni. Köszönöm nekik!

Csány Katalin